

KENTELIOÙ BREZHONEG

War ar Radio

Sizhun XXV

SIZHUN XXV
KONTADENNOU

KENTEL 1

DIVIZ ETRE GRALON, ROUE KER-IZ HAG E VERC'H AHEZ

War gan Petra zo nevez e Kêr-Iz
Ma'z eo ken foll ar yaouankiz
Ha ma klevan ar biniou
Ar vombard hag an telennoù ?

Ahez merc'h ar roue Gralon,
Tan an ider en he c'halon,
Er penn kentañ eus an diroll
A ya d'he heul Kêr-Iz da goil

GRALON Arsa, va merc'h a-benn ar fin
Setu c'hw' deot da laret din,
Pelec'h e oac'h en noz tremen,
Pa gamp holl amañ en anken

AHEZ Achanta, Tad, na vrouezit ket,
Ne oan ket pell en noz paseet
Pa oan aet gant kamaraded,
Da ebatñ 'vit an Eued

GRALON Bez' e oac'h betek ar nuntin
Gant lakepoded ar weun
O koll enor merc'h ur roue
En holl gorollou dizere

AHEZ En hoc'h amzer, moarvad va zad,
E voze pep tra dereat !
Ma zo aet skuzh gant kozh kaoziou,
Ma g'par gwelloc'h mont d'an dansou

GERIAOUEG

anken*, an a. -ioù. <i>chagrin, douleur</i>	brouezañ brouezet <i>s'emporter,</i>	arsa exclam. <i>hé bien</i>
gwerin*, ar w. <i>commun</i> <i>peuple, plèbe</i>	se mettre en colère	dereat <i>convenable correct</i>
kalon*, ar g. -où <i>coeur</i>	ebatiñ ebalet <i>jouer,</i>	dizere <i>incorrect</i>
koroll*, ur g. <i>danse,</i> <i>farandole</i>	s'amuser	inconvenant <i>indécent</i>
teless*, an d. -où <i>harpe</i>	klevel, klevel	
yaouankiz*; ar y. -ioù <i>la jeunesse</i>	écouter	
ened, an e. <i>jours gras,</i> <i>carnaval</i>		
ifern, an i. -ioù <i>enfer</i>		
lakepod, ul l. -ed <i>chenapan, vaurien</i>		

Petra ' zo nevez e Kêr-Ys ?
Qu'y-t-il de neuf à Kêr-Ys ?
 Ma ' z eo ken foll ar yaouankiz
Pour que la jeunesse soit si folle
 Er penn kentañ eus an diroll
A la tête de la débauche
 A ya d'he heul Kêr-Ys da goll.
Entraîne à sa suite Kêr-Ys à sa perte.
 Ac'hanta, Tad na vrouezit ket
Hé bien Père, ne vous emportez pas
 O koll enor merc'h ur roue en holl gorolloù dizere.
Perdant l'honneur de la fille d'un roi dans des danses inconvenantes.
 En hoc'h amzer, moarvat va zad, e veze pep tra dereat !
En votre temps tout était correct assurément !
 Me 'zo aet skuizh gant kozh kaoziou.
Je suis fatiguée des discussions dépassées.

SIZHUN XXV

KENTEL 2

AR ROUE GRALON HAG AN DOCTOR LAENEG

(Aozet diwar ur gontadenn gant Marianna Abgrall)

Job : J

Gralon : G

Laeneg : L

Un displeger : D

Ur c'haner : K

K - (War un ton lirzhin)

Ur wech e oa, ur wech e vo.

Komañsamant an holl gaoziou...

D - Gouzout a rit ez eus div zelwenn tud brudet e-kreiz Kemper. Ar roue Gralon a zo pintet war e varc'h etre daou dour an iliz-veur hag ar medisin Laeneg a zo azezet war e gador e-kreiz ar blasenn e-kichen. Delwenoù divuhez a soñj deoc'h ? Selaouit kentoc'h !

K - Ur wech e oa, ur wech e vo,

Komañsamant an holl gaoziou,

N'eus na mar na marleze,

En deus tri zroad an trebez.

D - Ur wech e oa e Kemper-Kaourantin ur micherour kozh anvet Job. Paotr e vann e oa Job ha mezv e veze alies a-walc'h.

J - (E chuchumuchu) Ne vezan ket mezv, badaouet hepken !

D - Boaz e oa Job da vont bemdez goude koan da bakañ ur banne da di e vignon Gwennole. E-kichen an iliz-veur e oa Gwennole o chom, e straed ar Gereon.

J - (E chuchumuchu) Deomp da rentañ ar gweled da Wennole !

D - An nozvezh-se e oa yen du. Kammigellañ a rae Job dindan an avel sklas.

J - (E chuchumuchu) Dav din tanañ ur sigaretenn evit en em dommañ.

D - Mont a reas Job betek porzh an iliz-veur da glask ar gwasked. Bez e oa o tennañ tan diouzh e zirenn pa glevas trouz.

(Pell) Teuc'h, teuc'h, teuc'h !

(Un eil gwech) Teuc'h, teuc'h, teuc'h !

J - (E chuchumuchu) Piv 'ta a zo o pasaat el laez ahont e beg an tour ?

J - (E chuchumuchu) Petra an diaoul eo an trouz-mañ 'ta ?

D - Unan bennak a oa o tiskenn gant ar voger vein.

J - (E chuchumuchu) Piv a zo o vont dre aze ?

D - Mont a reas Job war-lerc'h an trouz.

J - (E chuchumuchu) Biskoazh kemend-all !

D - An doktor Laeneg, diskennet diwar e gador, a oa oc'h ober war-dro ar roue Gralon diskennet diwar e dour. Sellet a reas ouzh liv e deod ha gant e stetoskop e selaouas ouzh trouz e vruched.

L - Analit ha dianalit mat. Pegeit 'zo emaoch gant ar paz e-giz-se ?

G - Feiz, a-viskoazh eo bet kizidik ma skevent. Du-hont e Kêr-Iz e oa re a c'hlebor hag amañ etre an daou dour ez eus avel-red.

L - N'omp ket mestr war an amzer.

G - Ouzhpenn-se n'eo ket yaouankaat a ran.

L - Sed aze hag a zlefe gwellaat ho yec'hed ! Deuit en-dro d'am gwelet pa vo loar-gann.

G - Kenavo, aotrou mezeg.

D - Job en doa klevel pep tra. Mont a reas da gontañ an doare d'ar red da di e vignon Gwennole. Met na hemañ na den all ebet ne gredas anezhañ.

J - (E chuchumuchu) Ha koulskoude ne oan ket mezv an nozvezh-se. Ne oan ket badaouet zoken !

GERIAOUEG

avel-red*, an a. -ioù <i>courant d'air</i>	analañ analet <i>respirer</i>	ahont <i>là-bas</i>
direnn*, an d. <i>briquet</i>	badaouiñ badaouet <i>étourdir, abasourdir</i>	a-viskoazh <i>de toujours</i>
iliz-veur*, an i.-v.-où-m <i>cathédrale</i>	êtr un peu soûl <i>dianalañ dianalet</i>	kizidik <i>sensible</i>
delwenn*, an d. <i>statue</i>	expirer, <i>être essoufflé</i>	lirzhin <i>joyeux</i>
glebor*, ar c'h. <i>humidité</i>	kammigellañ <i>kammigellet</i>	mezv <i>soûl</i>
loar-gann*, al l. <i>pleine lune</i>	zigzaguer, <i>serpenter</i>	sed <i>voici, voilà</i>
bruched, ar b. -où <i>poitrine</i>	pakañ paket <i>atteindre, saisir,</i>	yen-du <i>très froid</i>
chuchumuchu, <i>en chuchotant ;</i> <i>ce qu'on chuchote</i>	tromper <i>pasaat pasael</i>	
gwasked, ar g. <i>abrité -où</i> <i>abri</i>	tousser <i>pintañ pintet</i>	
kere, ar c'h. -on <i>cordonnier</i>	percher <i>tanañ tanet</i>	
komañsamant, ar c'h. <i>commencement</i>	allumer, <i>incendier</i>	
mezeg, ar m. -ien <i>médecin</i>	yaouankaat <i>yaouankaet</i>	
micherour, ar m. -ien <i>ouvrier</i>	rajeunir	
pavez, ar p. -ioù <i>pavé</i>		
paz, ar p. <i>toux</i>		
tach, ur t. -où <i>clou</i>		
tour, an t. -ioù <i>tour</i>		
trebez, an t. -ioù <i>trépied</i>		
skevent, ar s. plur. <i>poumons</i>		

Ur wech e oa, ur wech e vo. *Il était une fois.*

Gouzout a rit ez eus div zelwenn tud brudet e Kemper.

Vous savez qu'il y a deux statues d'hommes célèbres à Kemper.

Delwennoù divuhez a soñj deoc'h ?

Des statues sans vie pensez-vous ?

N'eus na mar na marteze en deus tri zroad an trebez.

Il n'y a aucun doute que le trépied a trois pieds.

Deomp da rentañ ar gweled da Wennole.

Allons rendre visite à Wennole.

Petra an diaoul eo an trouz-mañ 'ta ? *Quel est donc ce bruit ?*

Unan bennak a oa o tiskenn gant ar voger vein.

Quelqu'un descendait le long du mur de pierres.

SIZHUN XXV

KENTEL 3

ALANIG AL LOUARN HA GWILHOÛ AR BLEIZ

An displeger - D

Ar marc'hadour pesked - P

Alanig al Louarn - A

Gwilhoù ar Bleiz - G

D - Deuet e oa ar goañv kriz. Yen e oa an amzer ken na skorne an dour er feunteunioù. Alanig al Louarn hag e gomper Gwilhoù ar Bleiz, disvouedet, a oa o re dek bro evit kavout un dra bennak da chaokat.

A - N'hon eus kavet mann ebet.

G - Nann, netra tout n'hon eus kavet !

P - (war gan) P'edon war pont an Naoned

'N deiz all o pesketa...

Me 'bakas ur mell dluzenn...

A - Santez Anna benniget, ur burzhud ! Setu ur charretour o tont gant an hent. Ar marc'hadour pesked eo. Ur c'harrad pesked a zo gantañ.

G - Ya 'da, leun eo e garr a besked !

A - Gortoz un tammig, Gwilhoù. Emaon o vont da c'hoari un dro gamm da hemañ ha ni hor bo pesked fresk da lakaat en hor bouzelloù.

G - Peseurt tro emaout o vont da c'hoari dezhañ, Alanig ?

D - Mont a reas Alanig da c'hourvez e-kreiz an hent hag ober a reas ar marv bihan.

P - (D'e gazeg) Ho ! (D'e dok) Opala ! Amañ ez eus ul louarn marv e-kreiz an hent. Stlapomp anezhañ er c'harr. Kavout a rin gwerzh d'e groc'hen.

D - Setu penaos en em gavas Alanig war ar bern pesked e-kreiz ar c'harr. Ne chomas ket d'ober van da gousket, a c'hallit soñjal.

A - Dal, Gwilhoù ! Tap ar pesk-mañ ha hemañ all c'hoazh. Ar brili a gavez mat sur a-walc'h ; lak ar re-mañ e-barzh da sac'h ivez.

G - Ya, Alanig, bann din hardizh. E-barzh va sac'h e yeont kerkent.

D - Alanig a oa, en e sav e-kreiz ar c'harr, o vannañ pesked d'e gomper. Teurel a rae anezho a-gleiz, bannañ a rae anezho a-zehou, stlepel a rae anezho dreist lost ar c'harr ha Gwilhoù, o tont war lerc'h ar c'harr, a zastume ar pesked dre ma kouezhent war an hent. Ar charretour, bouzar-kloc'h, ne gleve grik eus ar pezh a c'hoarveze a-dreñv e gein.

A - Trawalc'h a besked 'm eus bannet e-giz-se. Lammomp er-maez bremañ.

G - Perak 'teus lammel er maez eus ar c'harr. Ne chom ket pesked e-barzh ken ?

A - Eo, met n'eus nemet gliziged ken. Pelec'h emañ ar re vrav am eus bannet dit ? C'hoant 'm eus da gaout an tañva anezho ivez.

D - Ne oa pesk ebet mui. Gwilhoù en doa debret anezho holl. Ne chome nemet an drein evit Alanig.

G - Lavaret 'toa din lakaat ar pesked em sac'h. Setu eo graet : bez emaint e-barzh ma sac'h-boued.

GERIAOUEG

dluz, an d. sing. dluzenn*	bannañ bannet	a-gleiz
<i>anguille</i>	<i>lancer</i>	à gauche
bouzelloù, ar b. sing.	chaokat chaoket	a-zehou
bouzellenn*, ar v. <i>intestins</i>	<i>mâcher</i>	à droite
feunteun*, ar f. -ioù <i>fontaine</i>	disvouediñ	a-dreñv
glizig, ar g. sing. glizigenn ar c'h. <i>anchois</i>	disvouedet	derrière
tro-gamm*, an d.-g. -ioù t.-k. <i>mauvais tour</i>	<i>priver de nourriture</i>	bouzar-kloc'h
brezhel, ar b. brizhili- <i>brili</i>	kavout gwerzh	sourd comme
<i>maquereau</i>	kavet gwerzh	un pot
burzhud, -où ar b. <i>miracle</i>	<i>trouver à vendre</i>	dal tiens
charretour, ar c. -ien <i>charretier</i>	skornañ skornet	grik
draen, an d. drein <i>arête, épine</i>	<i>geler</i>	(ne disant) mot
goañv, ar g. -où <i>hiver</i>	stlepel stlapet	hardizh
karrad, ar c'h. <i>charretée</i>	<i>jeter, lancer</i>	hardiment
komper, ar c'h. <i>compère</i>		sans hésiter
kroc'hen, ar c'h. <i>krec'hin peau</i>		leun plein
tañva, an t. <i>morceau à goûter</i>		ya da
goult		oui assurément
sac'h-boued, ar s.-b seier-b. <i>estomac</i>		

Alanig al Louarn ha Gwilhoù ar bleiz.

Alanig le renard et Gwilhou le loup.

Yen e oa an amzer ken na skorne an dour er feunteunioù.

Le temps était tellement froid que l'eau gelait dans les fontaines.

N'hon eus kavet mann ebet. *Nous n'avons rien trouvé.*

Setu ur charretour o tont gant an hent.

Voici un charretier qui arrive sur la route.

Ober a reas ar marv bihan. *Il lit le mort. ("Le petit mort")*

D'e dok. *(Se disant) à lui même. ("A son chapeau")*

Stlepel a rae anezho dreist lost ar c'harr.

Il les jetait par-dessus l'arrière de la charrette.

SIZHUN XXV

KENTEL 4

AR C'HASTELLINAD O KAS AN AMZER EN-DRO

Displeger : D

Ar c'hastellinad : K

Sant Per : P

Ar wreg : G

D - Ur wech e oa, e traoñ Menez Kelc'h e Kastellin, ul labourer-douar. Krapig a raed anezhañ. Hag ar C'hrapig-se a veze dalc'hmat oc'h en em glemm eus an amzer.

K - (Oc'h en em glemm) Ne'm bo tamm piz ebet er park-mañ. Ha ma four, sellit pegen dister int chomet.

G - (Rust) 'Teus ken 'met labourat muioc'h e-lec'h chom d'en em chalañ ! Yey, yey, n'eo ket o sellet ouzh an amzer e c'hounezi da voued !

K - (Oc'h en em chalañ atav) Re a sec'hor a zo adarre. Re domm e vez an heol d'ar mare-mañ. Ne vez banne glav ebet pa vez ezhomm, hañ !

D - Ha Krapig a veze ingal o klemm. Un devezh avat e lakaas en e benn mont da welet an aotrou Doue d'ar Baradoz evit goulenn digantañ reizhañ an amzer.

(Dao, dao ouzh an nor) Ar c'hentañ hini a gavas eno a voe Sant Per.

K - C'hwi eo ar porzhier amañ ?

P - Ya, ma mignon, petra a fell deoc'h ?

K - N'haller ket mui gouzañv an amzer war an douar. N'ouzer ket e vicher en ti-mañ ken, m'eus aon.

D - Kaset e voe paotr Kastellin d'ur gambr vras er Baradoz. Eno e oa daou sant kozh karget da blediñ gant an amzer.

P - Setu sant Sulian a ra war dro an amzer vrav ha sant Alor a zo karget eus an amzer c'hlav.

K - (E chuchumuchu) An daou gozh-mañ ne wellont ket gwall sklaer ken evit ren an amzer, sur a-walc'h.

D - Kinnig a reas an daou gozhiad da Grapig kemer o llas e-pad c'hwec'h miz. Lakaet e voe hor c'hastellinad ouzh taol vras an amzer. A-us da houmañ e oa lasennoù a-istribilh, bep a skritellig outo. Skrivet e oa warno : avel, glav, brumenn, arnev, heol tomm, latar ha me 'oar-me c'hoazh.

K - (Ouzh e dok) Greomp un taol esa evit gwelet penaos e ya en-dro ardivink an amzer.(Gwigour). Ur frap war al lasenn-mañ, ur sachadenn war houmañ all. N'eo ket re start arvicher.

D - Kement a blijadur en doa Krapig gant e c'hoari nevez ma lakaas erc'h da gouezhañ e miz Mae war kêr Vrest. Glav mor a reas e miz Even ken na voe beuzet ar gêr gozh e Kemper. Ken tomm e oa e miz Gouere ma tarzhe ar vein-glas war an toennoù ha d'an deiz kentañ a viz Eost e oa skornet al lennoù e-kreiz ar vro.

P - Ma mignon Krapig, tremenet eo ho c'hwec'h miz labour. Dav e vo deoc'h bremañ distreiñ da Gastellin.

K - Ya, sant Per, poent eo din mont da welet va farkadoù pour, karotez ha piz bihan en-dro.

D - E c'hallit soñjal peseurt degemer a voe graet da Grapig pa zegouezhas er gêr.

G - (O huchal) A ! Aze emaout ! Deuet out d'ar ger a-benn ar fin, tamm feneant brein ! Kerzh da welet e pe stad emañ da barkadoù legumaj 'ta, makez strak-e-votoù ! Brav emaint en douar skornet, dindan an erc'h.

D - (O farsal) "Gouzañv ar merc'hed hag an amzer,
Daou dra ret da ober. "

N'eo ket gwir ?

GERIAOUEG

arnev* an a. -ioù <i>orage</i>	beuziñ beuzel <i>noyer</i>	adarre <i>encore,</i>
brumenn*, ar v. -où <i>brume</i>	en em chalañ chalet	<i>de nouveau</i>
lasenn*, al l. -où	<i>s'inquiéter,</i>	a-us <i>au-dessus</i>
<i>lacet, ficelle</i>	<i>se tourmenter</i>	dister
lenn*, al l. -où -eier <i>lac,</i>	gounit gounezet	<i>sans significa-</i>
<i>étang</i>	<i>gagner</i>	<i>tion, sans valeur ;</i>
piz, ar p. sing. pizenn, ar	gouzañv, gouzañvet	<i>modique chétif ;</i>
b. <i>petits pois</i>	<i>souffrir, supporter</i>	<i>petit</i>
pour, ar p. sing. pourenn*,	gwigouriñ,	dao dao
ar b. <i>poireau</i>	gwigourel <i>grincer</i>	<i>loc loc</i>
sachadenn*, ar s.	plediñ gant pledet	ingal
<i>action de tirer vers soi</i>	<i>gant s'occuper de</i>	<i>régulier</i>
sec'hor*, ar s.	reizhañ reizhet	start
<i>sécheresse</i>	<i>ordonner, arranger ;</i>	<i>dur</i>
skritellig*, ar s. -où <i>af-</i>	<i>corriger</i>	
<i>lichette</i>	ren, renet <i>diriger,</i>	
ardivink, an a. -où	<i>régner ;</i>	
<i>appareil, machine</i>	<i>mener (une vie)</i>	
baradoz, ar b. <i>paradis</i>	tarzhañ, tarzhet	
degemer, an d. <i>accueil</i>	<i>exploser, crever</i>	
erc'h, an e. <i>neige</i>		
frap, ar f. -où <i>attaque,</i>		
<i>choc, secousse</i>		
kozhiad, ar c'h kozhidi		
<i>vieillard</i>		
labourer-douar, al l. -		
ien-d. <i>paysan</i>		
makez strak-e-votoù		
<i>espèce de bon à rien</i>		
latar, al l. <i>brume</i>		
porzhier, ar p. -ien		
<i>concierge</i>		

Krapig a raed anezhañ. *On l'appelait Krapig.*

N'ouzer ket e vicher en li-mañ ken, m'eus aon.

Je crains qu'on ne connaisse plus son métier dans cette maison.

Ha me oar-me c'hoazh. *Et que sais-je encore.*

E c'hallit soñjal peseurt degemer a voe graet da Grapig pa zegouezhas er gêr.

Vous imaginez l'accueil que l'on fit à Krapig quand il arriva à la maison.

SIZHUN XXV

KENTEL 5

PWYLL O'N EM GAVOUT GANT RHIANNON

An displeger : D

Pwyll : P

Rhiannon : R

Ar marc'heg : M

D - Ur wech e oa Pwyll en e gastell en Arberzh e Bro-Gembre. C'hoantaat a reas mont d'ober un dro war an duchenn vurzhus anvet Goursez Arberzh.

P - Na kaer eo ar gweled alemañ.

P - Setu ur vaouez o tont war an hent bras. Gwall c'houstadik e kerzh ar marc'h gwenn a zo ganti. Kae, ma marc'heg mat, da welet piv eo !

D - Mont a reas ar marc'heg war e droad etrezek an hent bras. Ur pennadig goude oa distro.

M - Aotrou Priñs, kaer 'm eus bet klask pakañ an dimezell, dalc'hmat eo pellaet diouzhin.

P - Kemer ar marc'h-mañ neuze ha kerzh war he lerc'h.

D - Hogen kaer en doa ar marc'heg reiñ taolioù kentr d'e varc'h, ne zeue ket a-benn da dostaat d'ar vaouez.

M - (Dianalet) Ha, ha ! N'on ket deuet a-benn da dostaat. Keit e veze atav diouzhin ha koulskoude e oa he marc'h o vont goustad, a-zoug e gamm.

D - An deiz war-lerc'h e yeas ar marc'heg adarre war roudoù an dimezell. Gwellañ marc'h ar vro a oa gantañ. Distreiñ a reas d'ar c'hastell d'an abardaez noz.

P - Ac'hanta ma marc'heg mat, e-giz dec'h e oa ? Seul vui e hastes da vont d'he heul, seul vui e pollae an dimezell ?

M - (Dianalet) Ha, ha ! Aotrou Pwyll, mont a raen lonnus gant ma marc'h met pellaat a rae an dimezell atav. He marc'h koulskoude a yae plaen a-zoug e gamm.

D - An trede devezh eo Pwyll a yeas e-unan war hent ar vaouez diouzh tu an dugantañ ken aes ha tra.

P - (Ouzh e dokarn) Kaer 'm eus lakaat al loen-mañ da redek ne zeuan ket a-benn da dostaat. Hopomp dezhi 'ta.

(O hopal) Dimezell, gortozit ac'hanon ! En anv ar gwaz a garit ar muiañ, gortozit ac'hanon !

R - Hag a rin a galon laouen. M'ho pefe goulennet kentoc'h ne vefe ket bet ken skuizh ho marc'h.

P - Priñsez, eus pelec'h emac'h o tont ha da belec'h emac'h o vont ?

R - Diwar gefridi emañ ha laouen on ouzh ho kwelet.

D - Tennañ a reas an dimezell ar ouel a c'holoe he dremm. Biskoazh n'en doa gwelet Pwyll plac'h yaouank ken koant.

P - Dimezell, lavaret a ri din petra eo da gefridi ?

R - Ya, Pwyll, deuet on da glask gwelet ac'hanout.

P - Da'm gwelet out deuet ? Met piv out 'ta ?

R - Rhiannon eo ma anv. Fellout a rae da'm zud reiñ ac'hanon d'ur gwaz a-enep da'm c'hoant. Nac'het m'eus ar gwaz-se dre garantez evidout. Ha nac'hañ a rin c'hoazh nemet argas a rafes ac'hanon. Deuet on evit kaout da respont.

D - (O larsal) Ha petra e voe ar respont ? Lavarit din 'ta !

GERIAOUEG

dimezell*, un d. -ed	argas argaset	alemañ d'ici
demoiselle,	chasser, expulser	a-enep contre
mademoiselle	c'hoantaat c'hoantaet	a-zoug e gamm
galoupadeg, ur c'h	désirer	au pas, pas à pas
-où galop	dianalañ dianalet	etrezek vers
karantez*, ar g. -ioù	essouffler	hogen mais
amour	distreñ distroet	ouzh e dokarn
kefridi*, ur g.	rentrer	(se disant)
commission, mission	hopal da hopet da	à lui-même
tuchenn*, un d. -où	héler, appeler de loin	(à son casque)
lertre	kae impér. va	seul vui ma
kentr, ur c'h -où	kerzhet kerzhet	d'autant plus que
éperon	marcher	
marc'heg, ur m. -iein	mont plaen aet plaen	
chevalier	aller doucement	
roud, ur r. trace	mont war roudoù	
	aet war roudoù	
	suivre les traces de	
	nac'h nac'het	
	refuser (ouzh), désavouer	

Na kaer eo ar gweled alemañ. *Que la vue est belle d'ici.*

Mont a reas war e droad etrezek an hent bras.

Le chevalier alla à pied vers la grande route.

Aotrou Priñs, kaer 'm eus bet klask pakañ an dimezell, dalc'hmat eo pellaet diouzhin. *Monsieur le Prince, j'ai eu beau essayer d'attraper la demoiselle, chaque fois elle s'est éloignée de moi.*

Gwellañ marc'h ar vro a oa gantañ.

Il possédait le meilleur cheval du pays.

En anv ar gwaz a garit ar muiañ, gortozit ac'hanon !

Au nom de l'homme que vous aimez le plus, attendez-moi !

Hag a rin a galon laouen. *Je le ferai de bon coeur.*

Diwar kefridi emañ ha laouen on ouzh ho kwelet.

Je suis ici en mission et très contente de vous voir.

Da 'm gwelet out deuet ? *Tu es venue me voir ?*

AN AMZER DREMENET EEUN

L'emploi de l'imparfait breton est identique à l'emploi de l'imparfait en français.

1 - AR VERB BEZAÑ / LE VERBE ETRE

On ne retrouve pas à l'imparfait l'opposition A ZO, EO ET EMAN̄ rencontrée au présent. Une seule forme est utilisée à l'imparfait.

Ex : Yann a zo amañ. (*Jean est ici*) Aman̄ eman̄ Yann. (*ici est Yann*)
 Yann a oa amañ. (*Jean était ici*) Aman̄ e oa Yann. (*ici était Yann*)

Voici le tableau de la conjugaison du verbe être à l'imparfait :

sujet non exprimé		sujet exprimé
Skuizh e* oan	<i>J'étais fatigué</i>	Me a* oa skuizh
skuizh e oas	<i>tu étais fatigué</i>	Te a oa
skuizh e oa	<i>il, elle était fatigué(e)</i>	eñ, hi a oa
skuizh e oamp	<i>nous étions fatigués</i>	ni a oa
skuizh e oac'h	<i>vous étiez fatigués</i>	c'hwi a oa
skuizh e oant	<i>ils, elles étaient fatigués (e)</i>	int a oa
skuizh e oad	<i>on était fatigué</i>	

* Particules verbales A et E : se reporter à la leçon de la semaine XVII

2- AR VERB KAOUT / LE VERBE AVOIR

Tout comme au présent le verbe KAOUT a une conjugaison unique à l'imparfait.

Ex : Kement a blijadur en doa.
Il avait tant de plaisir.

Voici le tableau de la conjugaison du verbe KAOUT à l'imparfait.

Naon am boa	<i>j'avais faim</i>
Naon az poa (az toa)	<i>tu avais faim</i>
Naon en doa (en devoa)	<i>il avait faim</i>
Naon he doa (he devoa)	<i>elle avait faim</i>
Naon hor boa (hon doa)	<i>nous avions faim</i>
Naon ho poa	<i>vous aviez faim</i>
Naon o doa (o devoa)	<i>ils, elle avaient faim</i>

3-AR VERBOU REIZH / LES VERBES REGULIERS

On retrouve à l'imparfait les trois types de conjugaison utilisés au présent :

- la conjugaison basique ;
- la conjugaison synthétique ;
- la conjugaison avec auxiliaire.

Ex : . basique : Gwilhou a zastume anezho. *Guilhou les ramassait.*
 Ar charetour ne gleve grik.
Le charretier n'entendait rien.

. synthétique : Seul vui e hastes... *Plus tu te dépêchais...*
 Ne oan ket pell. *Je n'étais pas loin.*

. avec auxiliaire Kammigellañ a rae. *Il boitillait.*

Voici les tableaux complets de ces trois types de conjugaison :

Basique

Me a laboure	<i>je travaillais</i>
te a laboure	<i>tu travaillais</i>
eñ, hi a laboure	<i>il, elle travaillait</i>
ni a laboure	<i>nous travaillions</i>
c'hwi a laboure	<i>vous travailliez</i>
int a laboure	<i>ils travaillaient</i>

Synthétique

gwechall e labouren	<i>Autrefois je travaillais</i>
gwechall e lavoures	<i>Autrefois tu travaillais</i>
gwechall e laboure	<i>Autrefois il, elle travaillait</i>
gwechall e labourenp	<i>Autrefois nous travaillions</i>
gwechall e labourec'h	<i>Autrefois vous travailliez</i>
gwechall e labourent	<i>Autrefois ils travaillaient</i>
gwechall e laboured	<i>Autrefois on travaillait</i>

avec auxiliaire

labourat a raen	<i>je travaillais</i>
labourat a raes	<i>tu travaillais</i>
labourat a rae	<i>il, elle travaillait</i>
labourat a raemp	<i>nous travaillions</i>
labourat a raec'h	<i>vous travailliez</i>
labourat a raent	<i>ils travaillaient</i>
labourat a raed	<i>on travaillait</i>

4 - AR STUMM WAR OBER / LA FORME PROGRESSIVE

Comme le présent, l'imparfait a une forme progressive qui exprime une action en cours dans le passé.

Ex : An doktor Laeneg a oa oc'h ober war-dro ar Roue Gralon.
Le docteur Laeneg s'occupait du Roi Gralon.
 Alanig al Louarn ha Gwilhou ar Bleiz a oa o redek.
Alanig al Louarn et Gwilhou ar Bleiz étaient en train de courir.

La règle de construction est la même qu'au présent : auxiliaire être + o + infinitif (p. présent)

présent : Fañch a zo o labourat.
Fañch est en train de travailler.

imparfait : Fañch a oa o labourat.
Fañch était en train de travailler.
 (cf sizhun VI)

5 - AR STUMM BOAZ / LA FORME D'HABITUDE

Comme au présent le verbe BEZAÑ et le verbe KAOUT ont une forme d'habitude qui exprime la durée, la répétition, la continuité dans le passé.

Ex : Job a veze mezv allies.
Job était souvent ivre.

Krapig a veze ingal o klemm.
Krapig se plaignait régulièrement.

*Gwechall o deveze (o deze) an dud muioc'h a vugale.
Autrefois les gens avaient plus d'enfants.

*Exemple ne figurant pas dans les dialogues.

Voici le tableau complet de ces conjugaisons.

BEZAÑ

sujet non exprimé		sujet exprimé
laouen e vezen	<i>j'étais heureux</i>	Me a veze laouen
laouen e vezes	<i>tu étais heureux</i>	te a veze laouen
laouen e veze	<i>il, elle était heureux(se)</i>	eñ, hi a veze laouen
laouen e vezemp	<i>nous étions heureux</i>	ni a veze laouen
laouen e vezec'h	<i>vous étiez heureux</i>	c'hwî a veze laouen
laouen e vezent	<i>ils étaient heureux</i>	int a veze laouen
laouen e vezed	<i>on était heureux</i>	

KAOUT

Naon am beze	<i>j'avais faim</i>
naon az peze (az leze)	<i>tu avais faim</i>
naon en deveze (en deze)	<i>il avait faim</i>
naon he deveze (he deze)	<i>elle avait faim</i>
naon hor beze (hon deze)	<i>nous avions faim</i>
naon ho peze	<i>vous aviez faim</i>
naon o deveze (o deze)	<i>ils, elles avaient faim</i>